

KULTTUURIA, KATSOMUKSIA VAI ELÄMÄÄ?

Katsomuskasvatuksen tukimateriaali
varhaiskasvatusyksiköille

Varhaiskasvatuksen asiantuntijat
Jaana Särmälä & Marianne Leppänen
Espoon suomenkielinen varhaiskasvatus

TUKIMATERIAALIN SISÄLTÖ

Tukimateriaali on tehty varhaiskasvatusyksikön käyttöön katsomuskasvatuksen moninaisiin pohdintoihin ja kysymyksiin. Materiaali pohjautuu Katsomuskasvatuksen symposiumin työstämiin kolmeen katsomuskasvatuksen johtamisen videoon, jotka on julkaistu Kasvua katsomuksesta - sivustolla (www.kasvuakatsomuksesta.fi)

Tukimateriaalin punainen lanka on katsomuskasvatuksen johtaminen ja asiaa lähestytään kolmesta johtamisen tasosta:

- Ensimmäisessä videossa asiaa lähestytään yksilötasolta niin lapsen kuin kasvattajan näkökulmasta. Katsomuskasvatuksessa kasvattajan itsensä johtamisen taidot ovat oleellisia.
- Toisessa videossa katsomuskasvatusta ja sen johtamista pohditaan ryhmätasolla. Tämä tarkoittaa lasta perheen ja lapsiryhmän jäsenenä ja kasvattajaa tiimin jäsenenä.
- Kolmannessa videossa katsomuskasvatuksen johtamista tutkitaan työyhteisön ja yksikötason kautta.

VINKKEJÄ TUKIMATERIAALIN KÄYTTÖÖN

Jokainen video ja siitä tehdyt pohdinnat sekä kysymykset muodostavat itsenäisen osan. Videoiden katsomista on hyvä rytmittää yksikön tarpeisiin sopivaksi. Joskus on hyvä katsoa ne peräkkäisissä pedagogisissa palavereissa, toisinaan taas hyvä katsoa pidemmällä aikavälillä tai silloin kun jokin katsomuksellinen asia tai ilmiö puhuttaa yksilöä tai yhteisöä.

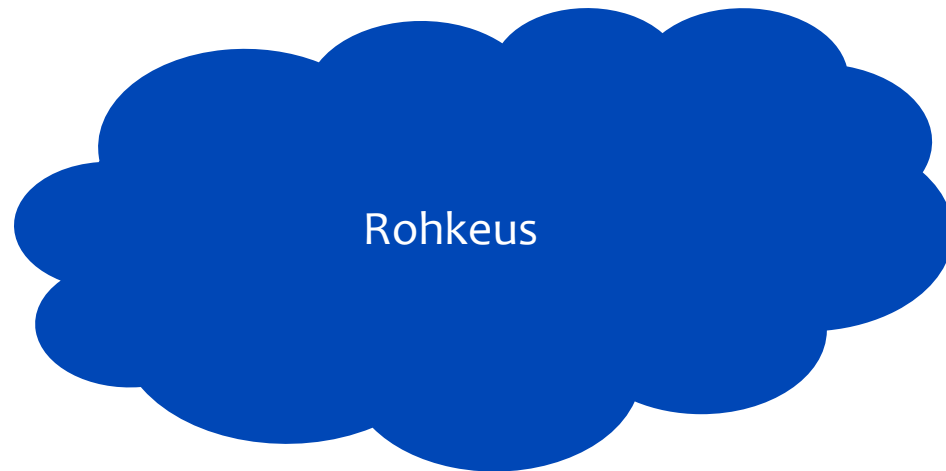
Kaikkia videon jälkeisiä kysymyksiä ja ajatuksia ei tarvitse välttämättä pohtia vaan on hyvä löytää sieltä juuri ne oleelliset asiat, jotka vievät ajatusta ja ymmärrystä eteenpäin. Ja niinkin voi käydä, että keksitte työyhteisöissä uusia rakentavia kysymyksiä ja ajatuksia, joilla rakennatte yhteistä dialogia niin työyhteisössä kuin huoltajien kanssa.

Valmiita vastauksia tukimateriaali ei anna, koska sellaisia ei ole katsomuskasvatuksen maailmassa. Sen sijaan materiaalin kautta teillä on mahdollisuus päästä dialogisiin keskusteluihin niin lasten, huoltajien kuin työkavereiden kanssa. Materiaali johdattaa teidät myös omien juurien, katsomusten ja ajatusten tunnistamiseen, sillä se on pohja katsomussensitiiviseen työhön.

KASVATTAJA JA LAPSI KATSOMUKSELLISENA AJATTELIJANA

- [Varhaiskasvatuksen katsomuskasvatuksen johtaminen - osa I](#)

KASVATTAJAN OMA REFLEKTIO

- pohdi seuraavia kysymyksiä:

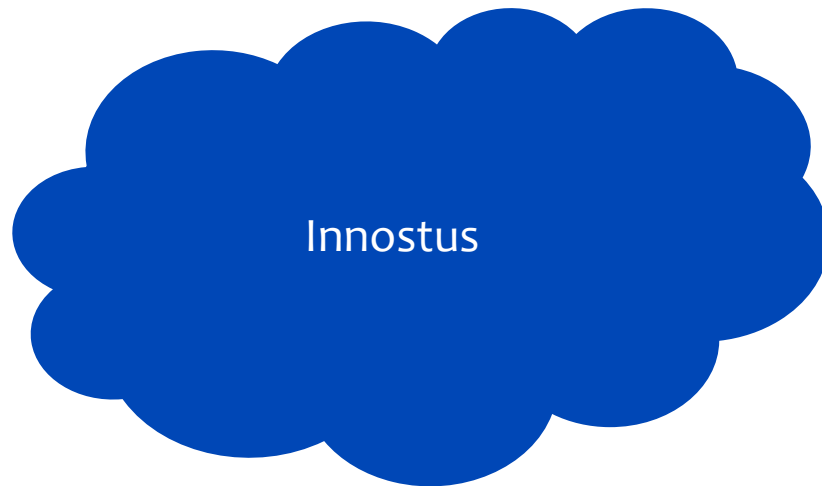
- Mistä minä tulen?
- Mikä on minun oma katsomukseni?
- Miten oma katsomukseni ja ammatillisuuteni ovat tasapainossa?
- Millaisia tunteita moninaisuus minussa herättää?
- Mitä tunteita katsomuskasvatus minussa herättää?
- Millaisia esteitä näen - entä mahdollisuuksia?
- Miten suhtaudun lapseen katsomuksellisena ajattelijana?
- Millaisista elämänkysymyksistä keskustelen lasten kanssa?
- Millaisia kokemuksia lapsi saa katsomuksista minun ryhmässäni?

”Jokaisella ihmisellä on katsomus, uskonnollinen tai ei-uskonnollinen tapaymmärtää maailmaa. Se voi olla tiedostettu tai tiedostamaton, jäsentynyt tai jäsentymätön, jonkin opin mukainen tai siitä eroava.”

LAPSI JA KASVATTAJA YHTEISÖN JÄSENEENÄ

- [Varhaiskasvatuksen katsomuskasvatuksen johtaminen - osa II](#)

KATSOMUSKASVATUKSEN TEKOJA OPPIVASSA YHTEISÖSSÄ – pohtikaa tiimissä seuraavia näkökulmia:

- Miten hyödynnämme varhaiskasvatuksen aloitusvaihetta katsomuksellisen dialogin rakentamisessa yhdessä huoltajien kanssa?
- Millä tavalla hyödynnämme lapsia ja huoltajia katsomuksellisen tiedon lähteinä? Miten luomme dialogin paikkoja huoltajien kanssa?
- Millaisin keinoin vaalimme tiimissä luottamuksen ja avarakatseisuuden ilmapiiriä?
- Miten varmistamme, että jokaisella lapsella on turvallinen paikka ryhmässä?
- Miten luomme lapsiryhmän ilmapiirin sellaiseksi, jossa lapsen ajatukset ja kysymykset ovat sallittuja, ne tulevat kuulluksi ja niitä lähdetään yhdessä tutkimaan?
- Miten opettajajohtajuus varmistaa ja turvaa katsomuskasvatuksen toteuttamista arjessa?
- Miten hyödynnämme lapsiryhmän arjen tarjoumia katsomuskasvatuksessa?
- ”Voisiko oravan sijasta tutkia elämää?” – onko meillä rohkeutta avata uusia pedagogisia ovia?

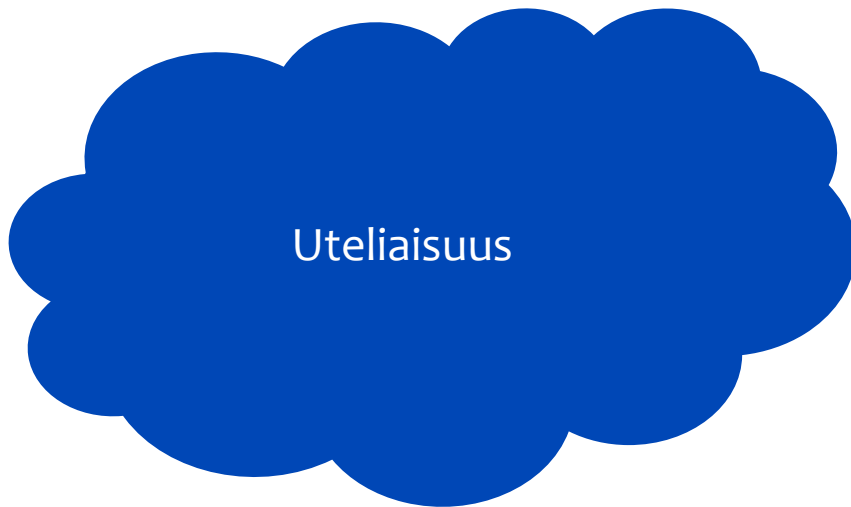
TYÖKALUNA
RYHMÄVASU

”Dialogisuus on taito puhua siten, että toinen haluaa kuunnella ja taito kuunnella siten, että toinen haluaa puhua.”
- David Bohm

KATSOMUKSELLINEN MONINAISUUS YKSIKÖSSÄ

- [Varhaiskasvatuksen katsomuskasvatuksen johtaminen - osa III](#)

KATSOMUSKASVATUKSEN TEKOJA OPPIVASSA YHTEISÖSSÄ – pohtikaa seuraavia kysymyksiä työyhteisössä:

- Arvokeskustelu: millaisena näemme perheet? Miten suhtaudumme moninaisuuteen?
- Miten yksikkönne rakenteet mahdollistavat dialogin ja katsomuksellisten asioiden pohtimisen?
- Mikä on yksikkönne rohkeuden tila ottaa uskontoihin ja muihin katsomuksiin liittyviä asioita puheeksi huoltajien kanssa ja työyhteisössä?
- Miten erilaiset uskonnot ja muut katsomukset, mukaan lukien uskonnottomuus, näkyvät yksikössä?
- Millainen on yksikkönne monikatsomuksellinen juhlaperinne? Miten toimintavuoden aikana eri traditiot ja juhlat siinä näkyvät?
- Miten työstämme katsomuksellisia asioita pitkäjänteisesti ja palastellen ryhmävasun avulla?
- ”Moninaisuuden näkeminen pedagogisena rikkautena” – missä vaiheessa olemme yksikkönä tällä matkalla?

TYÖKALUNA
RYHMÄVASUN
1. OSA

”Katsomuskasvatuksen esiin nostamiin mutkikkaisiin kysymyksiin ei ole valmiita vastauksia, vaan niitä pitää etsiä yhdessä keskustellen. Vuoropuhelua, dialogia on tietoisesti rakennettava.”

KATSOMUSKASVATUKSEN JOHTAMINEN – Katsomuskasvatus on johtamisen tekoja Päivi Aumala (Kasvua katsomuksesta – sivusto)

”Katsomuskasvatus on osa varhaiskasvatuksen johtamisen kokonaisuutta. Sitä kokonaisuutta, jossa kielet, kulttuurit ja katsomukset nivoutuvat yhteen, ja jossa kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu sekä ajattelu ja oppiminen linkittyvät osaksi laaja-alaista osaamista. Se ei siis ole erillinen kokonaisuus vaan osa ihan jokapäiväistä arjen varhaiskasvatusta. Se on elämyksiä, kokemuksia, pohtimista, tutkimista, juhlia ja vierailuja, erilaisia näkökulmia, eriäviä mielipiteitä ja toinen toisensa kunnioittamista.”

”Pedagoginen johtaminen toteutuu monella tasolla. Jokainen kasvattaja johtaa itseään ja omaa ammatillista toimintaansa, tiimin pedagogiikasta vastaava johtaa ryhmän pedagogiikkaa ja yksikön johtaja vastaa oman yksikkönsä pedagogisesta toiminnasta ja toimintakulttuurin kehittämisestä. Tämä merkitsee sitä, että niin yksikön johtaja kuin yksittäinen kasvattajakin joutuu pohtimaan, miten toimia pedagogisesti monikatsomuksellisessa arjessa. Miten otetaan ammatillinen asenne katsomuskasvatukseen ja lähdetään tarkastelemaan lapsen elämänpiiriin kuuluvia asioita ja toteuttamaan lapsen hyvinvointia ja oppimista tästäkin näkökulmasta.”

”Katsomuskasvatus haastaa meitä ammatillisesti, asiakirjaohjauksesta huolimatta olemme epävarmoja siitä, milloin toimimme oikein. Jos pelko oikein toimimisesta hallitsee työn tekemistä, niin silloin toteutus väistämättä jää ohueksi ja näkökulmamme katsomuskasvatukseen on negatiivinen saa-ei saa-vinkkeli. Katsomuskasvatuksen toteuttaminen ja johtaminen edellyttää rohkeutta, kerholaisen sanoin: ”On rohkeeta, jos vaikka on pimeää, mutta menee silti”.”

”Uusia pedagogisia mahdollisuuksia avautuu, kun ryhdymme tutkimaan katsomuksia ja pidämme periaatteenamme sitä, että oikeus ihmetellä, pohtia, ajatella ja tuntea ja kokea asioita omasta näkökulmastamme on jokaisen perusoikeus. Törmäämmekö erilaisiin näkökulmiin toteuttaessamme katsomuskasvatusta - kyllä. Onko meillä erilainen ajatus siitä, mikä on tavallista ja mikä kummallista - ihan varmasti. Entä herättävätkö erilaiset kokemukset uteliaisuutta, innostusta, ihmetystä - näinkin saattaa käydä. Varmaa on se, että opimme toinen toisiltamme ja koemme uusia asioita elämästä. Samalla voimme oppia uuden kielen, opimme puhumaan katsomusta, osaamme sellaisia sanoja ja käsitteitä, joiden avulla puhumme monikulttuurisista ja monikatsomuksellisista asioista arjessa, ihan tavallisesti.”

Muistathan, että katsomuskasvatuksessa...

- ... kohdataan ihmisiä, ei kulttuureja
- ... rakennetaan kohtaamisen paikkoja dialogille niin lapsen, huoltajan kuin työkaverin kanssa
- ... tutkitaan yhdessä lasten kanssa elämää
- ... kysytään rohkeasti kun ei tiedetä
- ... luodaan yhteistä tietoisuutta ja ymmärrystä
- ... tunnistetaan katsomuskasvatuksen toteuttamisen mahdollisuuksia ja sisältöjä arjessa

A large, dark blue, multi-lobed cloud-like shape with a white text inside.

Usko vasuun!